

Ympäristövaliokunta

Ilmastovuosikertomus 2020

JOHDANTO

Vireilletulo

Ilmastovuosikertomus 2020 (K 18/2020 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty liikenne- ja viestintävaliokuntaan, maa- ja metsätalousvaliokuntaan ja talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 10/2020 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 24/2020 vp
- talousvaliokunta TaVL 22/2020 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- ympäristöneuvos Magnus Cederlöf, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Riikka Siljander, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Tatu Liimatainen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Kirsi Mäkinen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Birgitta Vainio-Mattila, maa- ja metsätalousministeriö
- liikenneneuvos Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- teollisuusneuvos Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- projektijohtaja Janne Peljo, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- tutkimusprofessori Paula Kivimaa, Suomen ilmastopaneeli
- erikoistutkija Hanne Siikavirta, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtava asiantuntija Matti Kahra, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- lakimies Minna Ojanperä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- suojeluasiantuntija Hanna Aho, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ilmastolain tarkistaminen ja hiilineutraaliustavoite

Ilmastovuosikertomus on ilmastolakiin perustuva, uusi ilmastopolitiikan asiakirja, joka on annettu eduskunnalle nyt toista kertaa. Vuosittaisella ilmastovuosikertomuksella seurataan päästökemittä ja erityisesti keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Koska kysymyksessä on uudentyypinen politiikka-asiakirja, on sen yksityiskohtaisempi muoto ja sisältö vasta kehityksessä.

Eduskunta edellytti ensimmäistä ilmastovuosikertomusta koskevalla kannanotollaan, että hallitus uudistaa ilmastovuosikertomusta koskevaa sääntelyä ilmastolain hallitusohjelman mukaisen tarkistamisen yhteydessä strategisempaan suuntaan siten, että se tukee parhaalla mahdollisella tavalla ilmastopoliittista keskustelua ja vahvistaa raportointia siitä, miten toimien toteutus vastaa tiukentuviin tavoitteisiin ja mitä toimia päästökemittien saaminen toivotulle kehitysuralle edellyttää. Valiokunta pitää hyvänä, että kertomusta on kehitetty sisällöllisesti merkittävästi tämän mukaisesti. Taakanjakosektorin päästökemittien ohella tarkasteluun on otettu myös päästökemittien päästökauppa- ja maankäyttösektoreilla kokonaiskuvan aikaansaamiseksi. Lisäksi ilmastovuosikertomukseen on sisällytetty edellisen vuoden tapaan myös tiedot politiikkatoimista ja sopeutumisesta, ja siinä käsitellään kulutusperäisiä päästöjä.

Valiokunta korostaa, että ilmastonmuutoksen hillintää koskevat tavoitteet kiristyvät ja politiikkatoimet ovat muuttuneet ja muuttuvat nopeasti, ja siten niin strategiat, suunnitelmat kuin toteutuksista kuvaava raportointikin ovat jatkuvassa muutoksen tilassa. Ilmastolain uudistaminen on viereillä, ja osaltaan kertomuksen sisällöllistä kehittämistä on luontevaa edelleen toteuttaa siinä yhteydessä. Ilmastolain tarkistustarpeet ovat huomattavat, ja siihen on tärkeää sisällyttää vuosikertomusta koskevan sääntelyn ohella hallitusohjelman mukaisesti hiilineutraaliustavoite, hiilineutraaliuspolkua vastaavat tavoitteet vuosille 2030 ja 2040 sekä vuoden 2050 päivitetty tavoite. Voimassa olevan lain mukaan Suomen kansallinen tavoite on vähintään 80 %:n päästövähennys vuonna 2050 verrattuna vuoteen 1990. EU on kuitenkin jo hyväksynyt pitkän aikavälin tavoitteekseen olla hiilineutraali vuoteen 2050 mennessä. Maankäyttösektorin osalta ns. LULUCF-asetus velvoittaa jäsenmaita pitämään sektorin laskennalliset kasvihuonekaasujen poistumat vähintään sen laskennallisten päästöjen tasolla 2021—2030. EU:n vuoden 2030 päästövähennystavoite on tarkoitus nostaa vähintään 55 %:iin.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian tämän jälkeen. Tavoitteen mukaan päästöjen ja nielujen tulee olla tasapainossa vuonna 2035 ja siitä eteenpäin nielujen tulee olla päästöjä suuremmat. Ympäristövaliokunta korostaa, kuten ilmastovuosikertomuksessa on todettu, että nykyiset ja suunnitellut toimet eivät vielä riitä tämän tavoitteen saavuttamiseen. Mikäli päästövähennystarpeen suuruusluokan arvioimiseksi oletetaan, että päästöjen tulisi laskea noin tasolle 21 Mt CO₂-ekv. vuoteen 2035 mennessä, uusilla toimilla tulisi saada aikaan noin 15 Mt CO₂-ekv. päästövähennys. Koska tavoite on hiilineutraalius, päästöjen vähennystarve riippuu nielujen aikaansaamien poistumien suuruudesta. Valiokunta korostaa, että maankäyttösektorin nielujen vahvistaminen ja esimerkiksi metsien puun kasvun lisääminen on tärkeää päästövähennysten ohella. Ilmastolakiin onkin tär-

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp

keää lisätä hallitusohjelman mukaisesti myös maankäyttösektori ja hiilinielujen vahvistamista koskeva tavoite.

Päästökauppasektorin päästöt laskivat ja nielut kasvoivat

Ympäristövaliokunta toteaa, että hiilineutraaliustavoite on vaativa. Päästökauppa on oikeansuuntaista, mutta paljon on vielä tehtävää. Ilmastovuosikertomuksesta ilmenee, että vuonna 2019 sekä kokonaispäästöt että päästökauppasektorin päästöt laskivat selvästi. Pikaennakkotietojen mukaan kokonaispäästöt laskivat 6 % edelliseen vuoteen verrattuna ja olivat noin 52,8 Mt CO₂-ekv. Päästökauppasektorin päästöt vuonna 2019 olivat 23,2 Mt CO₂-ekv. eli 3,0 Mt CO₂-ekv. vähemmän kuin edellisenä vuotena. Lasku vastaa noin 11 %:n muutosta. Päästöjen vähentyminen johtuu fossiilisten polttoaineiden käytön supistumisesta. Kivihiilen käyttö energiantuotannossa laski yli 20 % vuoden 2019 aikana. Päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla eli ns. taakanjakosektorilla päästöt laskivat 2 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuoden 2019 pikaennakkotietojen mukaan maankäyttösektorin nettohiilinielu oli 17,4 Mt eli vahvistui selvästi edellisvuoteen verrattuna. Nettopäästöt vähenivät merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna ollen noin 35 Mt CO₂-ekv. Nettopäästöjen laskuun vaikuttivat sekä päästöjen väheneminen että hiilinielujen vahvistuminen. Hiilineutraaliustavoitteen kannalta olennaista on nettopäästöjen kehitys. Valiokunta korostaa, että varsinkin maankäyttösektorin päästöt ja nielut vaihtelevat merkittävästi vuosittain. Sen lisäksi maankäyttösektorin toimenpiteiden vaikuttavuuteen ja tietopohjaan liittyy suurempia epävarmuuksia kuin muilla sektoreilla. Valiokunta korostaa siksi yleisesti ja maankäyttösektorin osalta erityisesti, että tutkimustietoa tarvitaan lisää. Ilmastopolitiikan toimien tulee perustua luotettavaan, tutkittuun tietoon. Olisi suotavaa, että tutkittua tietoa tuotetaan samalla tavalla kaikissa EU-maissa, jotta tieto on vertailukelpoista.

Päästövähennystavoitteet vuoteen 2035 vaativat lisätoimia

Ilmastovuosikertomuksesta ilmenee, että sekä vuodelle 2020 että vuodelle 2030 asetetut kasvihuonekaasujen päästövähennystavoitteet todennäköisesti saavutetaan, kun vuoteen 2030 ulottuvan ilmastopolitiikan suunnitelman toimet toteutetaan. Sen sijaan hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä edellyttää lisätoimia ja nykytoimien tehostamista. Kauden 2021—2030 tavoitteen osalta kriittistä on etenkin liikennesektorille suunniteltujen toimien toteutuminen.

Eniten päästövähennyksiä liikennesektorilla on mahdollista saada biopolttoaineen jakeluvelvoitelainsäädäntöä toteuttamalla ja ajoneuvojen energiatehokkuuden paranemisella. EU:n päästörajoitukset autoille edistävät pitkällä tähtäimellä autokannan muuttumista vähäpäästöiseksi. Jotta puuttuva noin 1,5 Mt:n päästövähennys saavutetaan, tarvitaan uusia kunnianhimoisia toimenpiteitä esimerkiksi ajoneuvokannan uudistamiseksi, liikennesuorituksen kasvun taittamiseksi, kestävien liikkumismuotojen edistämiseksi, vaihtoehtoisten käyttövoimien edistämiseksi niin henkilö- kuin tavaraliikenteessäkin sekä tavoitteita tukevaa ja edistävää liikenteen hinnoittelua. Etätyön yleistyminen ja vakiintuminen normaaliksi pandemiasta johtuvien poikkeusolojen jälkeenkin voi myös vaikuttaa olennaisesti liikkumisen tarpeeseen. Ympäristövaliokunta katsoo liikenne- ja viestintävaliokunnan tavoin, että asetettuihin tavoitteisiin tulee pyrkiä laajaa keinovalikoimaa käyttäen. Näitä ovat erityisesti fossiiliton tiekartta, liikenteen verotus ja valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Tärkeä on myös liikenne- ja viestintävaliokunnan huomio siitä,

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp

että liikennejärjestelmän tulee mahdollistaa asuminen ja kansalaisten liikkuminen ja tavarankuljetusten toimivuus koko maassa.

Ympäristövaliokunta painottaa, että taakanjakosektorin kannalta keskeistä on liikennesektorin päästökehitys, mutta toimia tarvitaan jokaisella sektorilla. Hiilineutraaliustavoitteen kannalta myös päästökauppaan kuuluvien energiantuotannon ja teollisuuden päästöjen sekä maankäyttösektorin hiilinielujen kehityksellä on ratkaiseva merkitys.

Rakennusten erillislämmityksen ja jätteiden käsittelyn päästöt ovat vähentyneet suhteellisesti eniten verrattuna vuoteen 2005. Lämmityksen päästövähennykset on saatu vähentämällä öljylämmitystä ja parantamalla rakennusten energiatehokkuutta. Valtaosa erillislämmityksen päästöistä aiheutuu öljylämmityksestä.

Vuonna 2019 jätteiden käsittelyn päästöt vähenivät 5 % vuoteen 2018 verrattuna. Vuoteen 2005 verrattuna päästöt ovat vähentyneet peräti 35 % vuoteen 2018 mennessä.

Maataloudesta aiheutuvat päästöt pysyvät lähes ennallaan. Vuoteen 2030 mennessä maatalouden päästöjen pitäisi kääntyä hienoiseen laskuun, jos keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmat toteutuvat suunnitellusti. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että vaikka maatalouden päästöissä ei vuosikertomuksen mukaan vielä ole tapahtunut vähennystä, on paljon päästövähennystoimia jo otettu käyttöön tai parhaillaan valmisteltavana. On myös huomattava, että osa päästövähennystoimista kytkeytyy läheisesti EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseen ja seuraavaan rahoituskauteen. Ympäristövaliokunta katsoo maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin, että kuluttajan vapaaehtoisilla toimilla, kuten siirtymisellä kestäviin ruokavalintoihin ja ruokahävikin vähentämisellä, on vaikutusta maataloussektorin päästökehitykseen. Hallitus valmistelee parhaillaan kansallista ilmatoruokaohjelmaa.

Tarvittavia lisätoimia hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi esitetään uudessa energia- ja ilmastostrategiassa, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa sekä maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmassa, jotka valmistuvat vuonna 2021. Eri ministeriöissä on käynnissä laaja sektorikohtainen valmistelutyö.

Hallinnossa valmisteltavien toimien ohella 13 eri toimialaa on laatinut ja julkaissut vuoden 2020 aikana vähähiilitiekartan (esimerkiksi energia-, elintarvike-, kemian-, metsä-, rakennus- ja teknologiateollisuus, liikenne ja logistiikka, maatalous, kaupan ala, matkailu- ja ravintola-ala). Tiekarttojen skenaarioissa on tarkasteltu myös eri toimien sosiaalisia vaikutuksia sekä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin. Tiekartat osoittavat, että hiilineutraaliustavoite on teollisuuden ja muiden toimialojen osalta saavutettavissa olemassa olevilla tai näköpiirissä olevilla teknologioilla. Tiekarttojen toteutuminen edellyttää kuitenkin, että investointiympäristö on suotuisa ja useat reunaehdot toteutuvat. Ympäristövaliokunta korostaa, että toimialojen oma aktiivisuus osoittaa laajaa sitoutuneisuutta ilmastotavoitteisiin. Olennaista on löytää ilmastopolitiikan suunnittelutyössä keinot tiekartoissa esille nousseiden toimien muuttumiseksi konkreettisiksi toimintatavoiksi ja investoinneiksi. Tiekartat toimivat osaltaan tausta-aineistona energia- ja ilmastostrategiatyössä, mutta esille nousseita kokonaisvaikutuksiltaan positiivisimpia toimia tulisi tukea ja viedä aktiivisesti käytäntöön muillakin tavoin.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp

Vaikutusarviot

Ilmasto- ja energiastrategian ja keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman taustalle valmistellaan tieteelliseen mallinnukseen perustuvat skenaariolaskelmat energiataseista ja kasvihuonekaasupäästöistä. Valittavista politiikkatoimikokonaisuuksista laaditaan kattavat vaikutusarviot ympäristö-, sukupuoli-, kansantalous- ja valtiontalous-, aluetalous- sekä sosiaalisista näkökulmista.

Ympäristövaliokunta painottaa, että järjestyksessä toista vuosikertomusta käsitellään covid-19-pandemian poikkeusoloissa, joten ilmastopolitiikan ohjauksen yleisiä vaikutuksia kansantalouteen, työllisyyteen ja hyvinvointiin on arvioitava uuden tilanteen reunaehtojen puitteissa. Sosiaalisten ja tulonjakoon liittyvien vaikutusten arviointi on noussut esiin uudella tavalla ja vaatii erityistä huomiota paitsi tulevan ilmastopolitiikan suunnittelussa myös sen raportoinnissa ilmasto- ja vuosikertomuksessa. Päästövähennystavoitteiden saavuttaminen edellyttää investointeja hiilineutraaliuden vaatimiin teknologioihin ja ratkaisuihin sekä infrastruktuuriin. Investointien rahoitus on olennainen kysymys ja elvytysrahoituksen suuntaaminen kestäväällä tavalla myös ainutlaatuinen mahdollisuus edistää siirtymää fossiilittomaan yhteiskuntaan.

Valiokunta korostaa, että kertomuksessa on hyvä tunnistaa myös yhteys kansainväliseen ilmastopolitiikkaan. Talousvaliokunnan tavoin valiokunta korostaa myös tarvetta tunnistaa kulutuksen ja hankintojen aiheuttama hiilijalanjälki Suomen ulkopuolella sekä Suomen ja suomalaisten yritysten positiivinen hiilikädenjälki ja maailmanmarkkinoilla ilmenevä kysyntä uusille ilmatoratkaisuille. Investointien ja rahoituksen suuntautuminen kansainvälisesti vihreän kasvun suuntaan korostaa tarvittavien ratkaisujen kaupallistamisen mahdollisuuksia ja erityisesti kiertotalouteen liittyvää vienti- ja työllisyyspotentiaalia.

Ilmastovuosikertomuksessa tuodaan hyvin esiin se, että eri sektoreiden välillä on kytkentöjä. Esimerkiksi yhteiskunnan eri toimintojen sähköistyminen siirtää päästöjä taakanjakosektorilta päästökauppasektorille. Tästäkin syystä myös kokonaispäästötarkastelu on olennaista, vaikka toimet kohdistuvat tiettyyn sektoriin tai toimialaan. Ympäristövaliokunta korostaa kansallisten toimien kunnianhimon ohella sen merkitystä, että Suomi pyrkii vaikuttamaan EU:n päästötavoitteiden riittävään kunnianhimon tasoon ja päästökauppajärjestelmän¹ kehittämiseen. Päästökaupan etu on siinä, että vähennystoimet toteutetaan siellä, missä se on edullisinta. Päästökauppaa on kehitetty pitkäjänteisesti. Erityisesti markkinavakausvarantomekanismien käyttöönoton tulisi estää päästöoikeuden liian halpa hinta, kuten aikaisemmassa tilanteessa, jossa päästöoikeuksista on ollut ylijäämää.

Päästöjen vähentämisessä tulee pyrkiä myös päästökaupan ulkopuolisella sektorilla kustannustehokkuuteen, eli ensisijaisesti ottaa käyttöön halvimmat toimet. Kustannustehokkuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi tuotetaan vaikutus- ja kustannusarvioita ilmastopolitiikan suunnitelmien valmistelutyöhön. Esimerkiksi VTT on tuottanut raportin Hiilineutraali Suomi 2035 - Skenaariot ja vaikutusarviot. Parhaillaan on käynnissä myös VN TEAS -hanke Hiilineutraali Suomi

1 Päästökauppaan kuuluvat muun muassa sähkön- ja kaukolämmöntuotanto, metallien valmistus, sellu- ja paperiteollisuus, kemianteollisuus, lentoliikenne ja rakennustuoteollisuus. Päästökaupan ulkopuolella ovat esimerkiksi liikenteen, maatalouden ja rakennusten erillislämmityksen päästöt.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp

2035 - ilmasto- ja energiapolitiikan toimet ja vaikutukset (HIISI) vaikutusarvioiden laatimiseksi uutta ilmasto- ja energiastategiaa ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa varten. Valiokunta pitää tärkeänä, että ilmastopolitiikan suunnitteluasiakirjojen ohella myös tulevaisuudessa ilmasto- ja energiavuosikertomuksissa pyritään raportoimaan edes yleispiirteisellä tasolla eri toimien toteutuneista kustannuksista. Tähän liittyy osaltaan tarve tietopohjan ja vaikutusarvioiden parantamiseen, jotta voidaan myös hallitusohjelman mukaisesti toteuttaa ilmastopolitiikkaa sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti ja niin, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet ovat mukana.

Poikkileikkaavat toimet

Valiokunta pitää tärkeänä, että sektorikohtaisten toimien lisäksi ilmastovuosikertomuksessa tarkastellaan poikkileikkaavia toimia, joilla pyritään vauhdittamaan kuntien ilmastotyötä ja kiinnittämään huomiota kulutuksen päästöihin. Ilmastotyö on monessa kunnassa aktiivista, mutta kuntien väliset erot ovat suuret, ja kokonaisuutena kuntien päästöt eivät ole vähentyneet merkittävästi. Kotitalouksien hiilijalanjälki on käytävissä olevien tietojen mukaan jälleen kasvussa, kun kulutusperäiset päästöt ovat nousseet 12 % vuosina 2000—2016. Kehityksen taustalla on erityisesti kulutusmenojen kasvu. Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi, että kansalaiset puolittaisivat oman hiilijalanjälkensä vuoteen 2030 mennessä.

Sopeutumistoimet

Äärimmäisten sää- ja vesiolojen lisäksi ilmastomuutoksen myötä kasvavat tauti- ja tuholaisriskit sekä haitallisten vieraslajien leviäminen ovat uhka ihmisten, eläinten ja kasvien terveydelle, luontoympäristölle sekä luonnonvaroihin perustuville elinkeinoille. Haitallisten vieraslajien torjuntaa tulee tehostaa ilmastomuutoksen edetessä. Ilmastovuosikertomuksessa todetaan, että sopeutumistoimien kiireellisyys alkaa nyt korostua, koska ilmaston kiihtyvistä lämpenemisestä ja sään ja vesiolojen ääri-ilmiöistä koituvat taloudelliset menetykset ovat kasvussa.

Ympäristövaliokunta pitää hyvänä, että asiakirja sisältää myös sopeutumistoimien tarkastelun, ja yhtyy näkemykseen siitä, että ilmastomuutokseen sopeutumista on tarpeen vahvistaa eritoten riskienhallinnan parantamiseksi. Valtakunnallisen tason ilmastokestävyyden seurantaan sekä alue- ja paikallistasolle tarvitaan nykyistä parempia ilmastokestävyyden työkaluja sekä päätöksenteon että operatiivisen toiminnan tueksi. Ympäristövaliokunta katsoo maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin, että kun ilmastomuutos lisää peltojen ravinnehuuhtoutumia, tarvitaan myös uudenlaisia aktiivisia toimia huuhtoutumien hillitsemiseksi, kuten kipsitystä ja kalkitusta. Maankäyttösektorillakin on mahdollista toteuttaa ilmastotoimia, jotka samalla parantavat maatalouden kannattavuutta ja lisäävät elinkeinon kilpailukykyä.

Ilmastovuosikertomuksen jatkokehittäminen

Ympäristövaliokunta katsoo, että nykyisenmuotoisella ilmastovuosikertomuksella on selkeästi erillinen, tärkeä roolinsa ilmasto- ja energiastategian ja keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman rinnalla. Kertomus antaa aikaisempaa paremman kokonaiskuvan päästökehityksestä, ja esitystavan selkeyteen ja ymmärrettävyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Valiokunta pitää tätä tärkeänä korostaen, että kertomus voi parantaa sekä päättäjien että kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ilmastopoliittiseen keskusteluun.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp

Ympäristövaliokunta korostaa talousvaliokunnan tavoin, että ilmastolain uudistuksen myötä tulee varmistaa, että ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä tukee entistä kokonaisvaltaisempaa päästökehityksen tarkastelua. Ilmastovuosikertomuksen jatkokehittämisessä on keskeistä tarkastella ilmastopolitiikan toimenpiteiden onnistumista sekä niiden vaikutuksia ja riittävyyttä suhteessa vuodelle 2035 asetettuun hiilineutraaliustavoitteeseen. Yhtä olennaista on tunnistaa ja analysoida ilmenneitä haasteita. Erityistä huomiota on tarpeen kiinnittää politiikkatoimien sosiaaliin vaikutuksiin erityisesti sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Myös talous- ja maa- ja metsätalousvaliokunta korostavat lausunnoissaan päästövähennystoimien kustannusten ja talousvaikutusten arviointia. Toimien hyvinvointivaikutusten tunnistaminen tukisi myös kertomuksen tarkoitusta kansalaisia palvelevan ilmastotiedon välittäjänä ja edistäisi ilmastopolitiikan toimien hyväksyttävyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden arviointia.

Ilmastovuosikertomuksen yhteydessä annettu visuaalinen tiivistelmä on havainnollinen ja vastaa osaltaan moniin edellä esitettyihin toiveisiin. Valiokunta pitää sitä onnistuneena ja katsoo, että se olisi pysyvästi tarpeellinen osana vuosikertomusta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 18/2020 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa ilmastolain uudistamista ja ilmastovuosikertomuksen kehittämistä siten, että kertomus antaa helppolukuisessa muodossa selkeän kokonaiskuvan päästökehityksestä ja siitä, mitä nykyisten toimien ja hiilineutraaliustavoitteen välisen kuilun kaventaminen edellyttää, parantaen siten sekä päättäjien että kansalaisten mahdollisuutta osallistua ilmastopoliittiseen keskusteluun.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp

Helsingissä 1.12.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps (osittain)
jäsen Niina Malm sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Hussein al-Taeed sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok (osittain)
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Ilmastolain mukaan valtioneuvosto toimittaa vuosittain eduskunnalle ilmastovuosikertomuksen, jolla seurataan päästökehitystä sekä erityisesti keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Lisäksi se sisältää kartoituksen politiikkatoimista sekä arvion sopeutumissuunnitelman toimeenpanotilanteesta.

Taakanjakosektorin kannalta keskeistä on liikennesektorin päästökehitys, mutta toimia tarvitaan jokaisella sektorilla. Hiilineutraaliustavoitteen kannalta myös päästökauppaan kuuluvien energiantuotannon ja teollisuuden päästöjen sekä maankäyttösektorin hiilinielujen kehityksellä on ratkaiseva merkitys. Lisätoimia hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi esitetään uudessa energia- ja ilmastostrategiassa, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa sekä maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmassa, jotka valmistuvat vuonna 2021.

Ensimmäinen ilmastovuosikertomus annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2019. Siinä tarkasteltiin erityisesti taakanjakosektorin päästökehitystä ja vuonna 2017 valmistuneen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpanoa. Suunnitelma sisältää toimet taakanjakosektorin (päästökaupan ulkopuoliset sektorit) vuodelle 2030 asetetun päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi. Taakanjakosektorille lasketaan muun muassa liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen ja jätehuollon päästöt. Ensimmäinen vuosikertomus sisälsi myös tiedot politiikkatoimista ja sopeutumisesta.

Ensinnäkin perussuomalaisen valiokuntaryhmä näkee, että ilmastovuosikertomukseen sisältyy laajasti sellaisia ilmastopoliittisia asioita ja toimenpiteitä, joista valiokuntaryhmämme on yhä enemmässä määrin huolestunut. Emme edelleenkään voi hyväksyä istuvan hallituksemme emmekä myöskään EU:n ilmastosuunnitelmia. Nykyisen lain mukaan nimittäin Suomen kansallinen tavoite on vähintään 80 %:n päästövähennys vuonna 2050 verrattuna vuoteen 1990. Kokonaisuudessaan näemme ne isossa kokonaiskuvassa sekä liian tiukkoina että kunnianhimoisina, ja ne vain rankaisevat Suomen kansaa elämisen, asumisen ja liikkumisen suhteen. Samoin näemme, että nyt ehdotettu ilmastopolitiikan suunnitelma on monesta eri näkökulmasta muutoinkin varsin ongelmallinen. Eräs tällainen tosiseikka on se, että ilmastolaissa tullaan todennäköisesti asettamaan Suomelle tiukemmat kansalliset päästövähennystavoitteet myös vuodelle 2030 kuin nykyinen EU-lainsäädäntö edellyttäisi. EU:n pitkän aikavälin tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2050 mennessä, kuten edellä on todettu. Myös hiilineutraaliuden osalta Suomella on siis EU:ta kunnianhimoisempi aikataulu, joka sekin on kunnianhimoinen.

Emme katso hyvällä sitä, että alkuvuodesta komissio julkaisi vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal). Kyseessä on siis toimenpidepaketti, jonka tavoitteena on mm. vähentää päästöjä merkittävästi sekä säilyttää Euroopan luontoympäristö. Sen on täten tarkoitus luoda pohja reilulle ja oikeudenmukaiselle siirtymälle ilmastoasioissa. Näin ei kuitenkaan näkemyksemme mukaan tapahdu, sillä paketti on kaukana "reilusta", koska edellä olevan paketin kautta EU pyrkii yhä voimakkaammin puuttumaan jäsenmaiden asioihin ilmasto- ja energiapolitiikan varjolla. Tätä me Perussuomalaiset emme voi hyväksyä. Samalla tulee muistaa, että tähän toimenpidepa-

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp
Vastalause

kettiin sisältyy myös suunnitelma EU:n vuoden 2030 tavoitteiden nostosta sekä EU:n ilmastolaki, johon tullaan kirjaamaan hiilineutraaliustavoite vuodelle 2050. Vuoden 2030 päästövähennystavoitteen nostoa koskevat lainsäädäntöehdotukset annetaan kesällä 2021 komission toimesta.

Lopuksi haluamme muistuttaa siitä, että keskeisimmät keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan sisältyvät toimeenpannut toimet ovat liikenteessä käytettävien biopolttoaineiden jakelunelvoite sekä kevyen polttoöljyn sekoitettavan biopolttoöljyn jakelunelvoite. Perussuomalaiset näkevät, että tämä jakelunelvoitevaade lisää autoilevalle kansallemme liikkumis- ja muita kustannuksia merkittävästi. Samaten se lisää yritysten sekä teollisuuden kustannuksia merkittävästi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että kertomuksen johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Vastalauseen kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ei ryhdy toimenpiteisiin kertomuksen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toteuttamiseksi eikä täten heikennä suomalaisen teollisuuden, yrittäjyyden taikka alkutuottaja-yrittäjän asemaa etenkin liian kunnianhimoisten ilmasto- tai liikenteen päästövähennysvaatimusten johdosta.

Helsingissä 1.12.2020

Mauri Peltokangas ps
Petri Huru ps
Sheikki Laakso ps